

RECENZIJA

Anna Wołosik, *Historia. Opowiem Ci ciekawą historię*. 6. Podręcznik szkoła podstawowa. Żak: Wydawnictwo Edukacyjne Zofii Dobkowskiej, Warszawa 2014, 123 p.

Vadovėlis parengtas pagal naujos programos reikalavimus (do nowej podstawy programowej dla kształcenia ogólnego do nauczania historii), skirtas 6-jai bendrojo lavinimo mokyklos klasei. Jis patvirtintas Lenkijos Švietimo ir auklėjimo ministro bei recenzentų: Zofia Teresa Kozłowska, dr. Karol Lopatiewski, dr. Jolanta Fiszbak.

Vadovėlis pateisina pavadinimo tezė „*Papasakosiu tau įdomią istoriją*“. Pasakojimo žanras čia vyrauja ir todėl medžiaga nesunkiai turėtų būti įsisavinama. Chronologiškai jis apima XIX ir XX amžių. Dalykiškai – politikos, ūkio, kultūros ir žmogaus kasdienybės procesus. Aiškinimo centre – pagrindiniai šių procesų reiškiniai, faktai ir rezultatai. Visa tai siejama iš vienos pusės su žmogumi, iš kitos – su valstybėmis, kontinentais, ekonominėmis ir politinėmis sistemomis (kapitalizmas, socializmas, demokratija, totalitarizmai- komunizmas/socializmas, nacizmas, fašizmas). Kultūros procesų aiškinimas – integruotas į pirmuosius du, pateikiant juos iliustruojančius artefaktus, kūrinius, ypač dailės. Aiškinimas sukonstruotas schema: Pasaulis-Europa-Lenkija. Joje vyrauja praktiškumas: pristatomi dalykai, priemonės, kurios tebėra svarbios dabarties žmogui, lenkui. Ypač „praktiškas“ skyrius „III Respublika“. Jame labai schematizuotai, bet aiškiai supažindinama su konstitucija, ypač gerai pristatytos piliečio pareigos ir teisės, atskirai aprašytos ir paaiškintos vaikų teisės, nurodant netgi telefono numerius kuriais gali vaikai kreiptis iškilus reikalui. Nevengiama kalbėti ir apie visuomenės hierarchinį suskirstymą, pristatant socialines grupes, išaiškinant kaip jos susidaro, kas apsprendžia, kaip atrodo jų kasdienybė. Visas aiškinimas pajungtas siekiui motyvuoti vaiką mokymuisi, darbui. Supažindinama su mokesčių sistema, valstybės biudžetu ir jo sudarymo principais, valstybės kaip žmogaus saugumo garanto vaidmeniu. Argumentuotai, paprasta retorika išaiškinamos Europos sąjungos teikiamos naudos Lenkijos visuomenei, valstybei ir žmonėms.

Sakyčiau dar savarankiškesnis paskutinis skyrius. Jis jau iškrenta iš klasikinės istorijos vadovėlio sampratos. Jo pavadinimas tarsi tai irgi liudija. – „Šiuolaikinis Pasaulis“ (Świat Współczesny). Turinys dar labiau praktiškas, iš esmės, aiškinimas kaip reikia suprasti kasdienybėje, kaip reikia/galima panaudoti, panaudojama, nuorodos kaip elgtis. Netolimos praeities faktais remiantis apipasauojamas šiuolaikinio pasaulio ypatingumas: kosmosas ir jo nauda žmogui, prievarta arba terorizmas, globalumas ir televizorius, aiškinimas kaip žmogus įtraukiamas į pirkimo procesus, panaudojant reklamą, jos veikimo principai ir mechanizmai, pavojai, kurie randasi iš virtualios erdvės, patarimai kaip nuo saugotis. Supažindinama/ išaiškinama su pavojais žemei ir konkrečiam

žmogui t., ekologijos pamokos. Vadovėlis labai gerai parengtas iš metodinės pusės. Kiekvienos dalies pabaigoje dalies turinio santrauka (apie tai ką kiekvienas mokinys turi žinoti kasdieną ir per šventes), užduotys ir pasikartojantieji klausimai (Pagalvok ir atsakyk). Į kiekvieną dalį įvado funkciją atlieka chronologinės lentelės, kurios atžymėtos ne tik datomis, bet ir svarbiausių įvykių, faktų veikėjų iliustracijomis, nuotraukomis, paveikslais. Apskritai, labai puikiai panaudota iliustracinė medžiaga: ji tiesiogiai – organiškai - siejama su tekstu, ne tik jį papildant vizualiai, bet ir pavadinimuose, komentaruose fiksuojant visiškai autonomišką aiškinimą. Vadovėlis pakankamai aprūpintas žemėlapiais/schemomis. Ko pasigedau: manau, kad per mažai naudojami (yra tik keli atvejai) dokumentiniai ir literatūriniai tekstai. Tai buvo galima daryti tikrai ne vienoje vietoje. Pvz., panaudoti konstitucijos tekstą kalbant apie tarpukario Lenkijos santvarką. (P.57).

Dėmesys Lietuvai vadovėlyje yra pakankamas. Žinios apie ją pateikiamos kai kalbama apie kaimynus, Lenkijos santykius su jais, bendrus faktus (p.16, 54, 60, 79, 82).

Ką galima, ką gal būt reiktų koreguoti? Pirmiausia, tai koreguotinas terminas, „Ziemie polskie w XIX wieku“ naudojamas žemėlapyje, kuriame atvaizduotas Vienos kongreso nubrėžtos sienos (P.16). Manau, kad nesunkiai galima patikslinti: vietoje, „Ziemie polskie w XIX wieku“ („Lenkų žemės XIX amžiuje“) pakeisti į „Ziemie bylej Rzeczpospolity Obojga Narodow“ (buvusios Abiejų Tautų Respublikos žemės XIX amžiuje“). Rašant apie Vokietijos agresyvius veiksmus Čekoslovakijos atžvilgiu 1938 – 1939 metais (P.69), lygiai taip pat reiktų paminėti ir apie 1939 m. kovo 20 d., ultimatumą Lietuvai, po kurio Lietuva kovo 23 d. neteko Klaipėdos. Juolab, kad žemėlapyje (P.68) ši netektis atžymėta kaip ir Lenkijos Pamaris bei visos Čekoslovakijos. Kalbant apie pasaulio perdalijimą po II Pasaulinio karo (p.81 – 83) nurodoma, kad Sovietų Sąjunga komunistinius režimus primetė Lenkijai, VDR, Čekoslovakijai, Vengrijai, Bulgarijai, Rumunijai ir Jugoslavijai t.y., šalims buvusioms nepriklausomoms po Versalio sutarties iki pat II Pasaulinio karo, o apie tuo pačiu metu susikūrusias Baltijos valstybes – Lietuvą, Latviją, Estiją – nėra nei žodžio. Tiesa žemėlapyje (p.82) tarp geltona punktyrine linija atžymėtų Sovietų sąjungos vakarinių teritorijų galima numanomai rasti jų teritorijų siluetus, tačiau kartu yra ir Baltarusijos, Ukrainos, Moldovos teritorijų siluetai. Tačiau tai šiek tiek iškraipo istorinius faktus, nes paskutinių valstybių kaip tarptautinių subjektų iki II Pasaulinio karo nebuvo.

Apskritai, šį vadovėlį vertinu teigiamai ir manau, kad iš jo galėtų pasimokyti ir Lietuvos istorijos vadovėlių rengėjai.